

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра обчислювальної техніки

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 5

з дисципліни «Методи планування експерименту»

на тему «Проведення трьохфакторного експерименту при використанні
рівняння регресії з урахуванням квадратичних членів(центральный
ортогональний композиційний план)»

Виконав:
студент 2 курсу
групи ІВ-92
Дмитришин А. Д.
Номер у списку групи: 6

ПЕРЕВІРИВ:
ас. Регіда П.Г.

Хід роботи

Мета: Провести трьохфакторний експеримент з урахуванням квадратичних членів, використовуючи центральний ортогональний композиційний план. Знайти рівняння регресії, яке буде адекватним для опису об'єкту.

Завдання:

Завдання

1. Взяти рівняння з урахуванням квадратичних членів.
2. Скласти матрицю планування для ОЦКП
3. Провести експеримент у всіх точках факторного простору (знайти значення функції відгуку Y). Значення функції відгуку знайти у відповідності з варіантом діапазону, зазначеного далі. Варіанти вибираються по номеру в списку в журналі викладача.

$$y_{\text{max}} = 200 + x_{\text{срmax}}$$

$$y_{\text{min}} = 200 + x_{\text{срmin}}$$

$$\text{где } x_{\text{срmax}} = \frac{x_{1\text{max}} + x_{2\text{max}} + x_{3\text{max}}}{3}, \quad x_{\text{срmin}} = \frac{x_{1\text{min}} + x_{2\text{min}} + x_{3\text{min}}}{3}$$

№ варіанта	X ₁		X ₂		X ₃	
	min	max	min	max	min	max
206	-4	4	-6	7	-7	10

4. Розрахувати коефіцієнти рівняння регресії і записати його.
5. Провести 3 статистичні перевірки.

Лістинг

```
package com.company;

import Jama.Matrix;

import java.text.DecimalFormat;
import java.util.Random;

public class Lab5 {
    static double avarege(double[] y) {
        double sum = 0;
        for (int i = 0; i < y.length; i++) {
            sum += y[i];
        }
        return sum / y.length;
    }

    static double avarage_c(double[][] y, int k) {
        double sum = 0;
        for (int i = 0; i < y.length; i++) {
            sum += y[i][k];
        }
        return sum / y.length;
    }

    static double[] dispersion(double y[][]) {
        double d[] = new double[y.length];
        for (int i = 0; i < y.length; i++) {
            double sum = 0;
            for (int j = 0; j < y[i].length; j++) {
                sum += Math.pow(y[i][j] - avarege(y[i]), 2);
            }
            d[i] = sum / y[i].length;
        }
        return d;
    }

    static double max(double a[]) {
        double max = a[0];
        for (int i = 1; i < a.length; i++) {
            if (max < a[i]) max = a[i];
        }
        return max;
    }

    static double a(int i, int j, double[][] xm) {
        double a = 0;
        for (int k = 0; k < 15; k++) {
            a += xm[k][i - 1] * xm[k][j - 1] / 15;
        }
        return a;
    }

    public static void main(String[] args) {

        double x[][] = {{-1, -1, -1, 1, 1, 1, -1, 1, 1, 1},
            {-1, -1, 1, 1, -1, -1, 1, 1, 1, 1},
            {-1, 1, -1, -1, 1, -1, 1, 1, 1, 1},
            {-1, 1, 1, -1, -1, 1, -1, 1, 1, 1},
            {1, -1, -1, -1, -1, 1, 1, 1, 1, 1},
            {1, -1, 1, -1, 1, -1, -1, 1, 1, 1},
            {1, 1, -1, 1, -1, -1, -1, 1, 1, 1},
            {1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1},
        };
```

```

        {-1.215, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1.47623, 0, 0},
        {1.215, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1.47623, 0, 0},
        {0, -1.215, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1.47623, 0},
        {0, 1.215, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1.47623, 0},
        {0, 0, -1.215, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1.47623},
        {0, 0, 1.215, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1.47623},
        {0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0}};
double xm[][] = new double[15][10];
double xmin[] = {-4, -6, -7};
double xmax[] = {4, 7, 10};
double[] x0 = {(xmax[0] + xmin[0]) / 2, (xmax[1] + xmin[1]) / 2, (xmax[2] +
xmin[2]) / 2};

for (int i = 0; i < xm.length; i++) {
    for (int j = 0; j <= 2; j++) {
        if (x[i][j] == -1) {
            xm[i][j] = xmin[j];
        } else if (x[i][j] == 1) {
            xm[i][j] = xmax[j];
        } else if (x[i][j] == 0) {
            xm[i][j] = x0[j];
        } else if (x[i][j] == 1.215) {
            xm[i][j] = 1.215 * (xmax[j] - x0[j]) + x0[j];
        } else if (x[i][j] == -1.215) {
            xm[i][j] = -1.215 * (xmax[j] - x0[j]) + x0[j];
        }
    }
    xm[i][3] = xm[i][0] * xm[i][1];
    xm[i][4] = xm[i][0] * xm[i][2];
    xm[i][5] = xm[i][1] * xm[i][2];
    xm[i][6] = xm[i][0] * xm[i][1] * xm[i][2];
    xm[i][7] = xm[i][0] * xm[i][0];
    xm[i][8] = xm[i][1] * xm[i][1];
    xm[i][9] = xm[i][2] * xm[i][2];
}

double ymax = 200 + avarege(xmax);
double ymin = 200 + avarege(xmin);
double y[][] = new double[15][3];
Random random = new Random();
for (int i = 0; i < y.length; i++) {
    for (int j = 0; j < y[i].length; j++) {
        y[i][j] = random.nextInt((int) ymax - (int) ymin + 1) + (int) ymin;
    }
}
double S[] = dispersion(y);
double Gp = max(S) / (S[0] + S[1] + S[2] + S[3] + S[4] + S[5] + S[6] + S[7]
+ S[8]
+ S[9] + S[10] + S[11] + S[12] + S[13] + S[14]);
double Gt = 0.3346;
if (Gp > Gt) {
    System.out.println("Неоднорідна дисперсія");
    System.exit(1337);
}
double yavr[] = {avarege(y[0]), avarege(y[1]), avarege(y[2]), avarege(y[3]),
avarege(y[4]), avarege(y[5]), avarege(y[6]),
    avarege(y[7]), avarege(y[8]), avarege(y[9]), avarege(y[10]),
avarege(y[11]), avarege(y[12]), avarege(y[13]), avarege(y[14])};
double my = avarege(yavr);
double a[] = new double[10];
for (int i = 0; i < 15; i++) {
    a[0] += yavr[i] * xm[i][0] / 15;
    a[1] += yavr[i] * xm[i][1] / 15;
    a[2] += yavr[i] * xm[i][2] / 15;
}

```

```

        a[3] += yavr[i] * xm[i][3] / 15;
        a[4] += yavr[i] * xm[i][4] / 15;
        a[5] += yavr[i] * xm[i][5] / 15;
        a[6] += yavr[i] * xm[i][6] / 15;
        a[7] += yavr[i] * xm[i][7] / 15;
        a[8] += yavr[i] * xm[i][8] / 15;
        a[9] += yavr[i] * xm[i][9] / 15;
    }
    double mx[] = new double[10];
    for (int i = 0; i < mx.length; i++) {
        mx[i] = avarage_c(xm, i);
    }
    double[][] b0m = {{1, mx[0], mx[1], mx[2], mx[3], mx[4], mx[5], mx[6],
mx[7], mx[8], mx[9]},
        {mx[0], a(1, 1, xm), a(1, 2, xm), a(1, 3, xm), a(1, 4, xm), a(1, 5,
xm), a(1, 6, xm), a(1, 7, xm), a(1, 8, xm), a(1, 9, xm), a(1, 10, xm)},
        {mx[1], a(2, 1, xm), a(2, 2, xm), a(2, 3, xm), a(2, 4, xm), a(2, 5,
xm), a(2, 6, xm), a(2, 7, xm), a(2, 8, xm), a(2, 9, xm), a(2, 10, xm)},
        {mx[2], a(3, 1, xm), a(3, 2, xm), a(3, 3, xm), a(3, 4, xm), a(3, 5,
xm), a(3, 6, xm), a(3, 7, xm), a(3, 8, xm), a(3, 9, xm), a(3, 10, xm)},
        {mx[3], a(4, 1, xm), a(4, 2, xm), a(4, 3, xm), a(4, 4, xm), a(4, 5,
xm), a(4, 6, xm), a(4, 7, xm), a(4, 8, xm), a(4, 9, xm), a(4, 10, xm)},
        {mx[4], a(5, 1, xm), a(5, 2, xm), a(5, 3, xm), a(5, 4, xm), a(5, 5,
xm), a(5, 6, xm), a(5, 7, xm), a(5, 8, xm), a(5, 9, xm), a(5, 10, xm)},
        {mx[5], a(6, 1, xm), a(6, 2, xm), a(6, 3, xm), a(6, 4, xm), a(6, 5,
xm), a(6, 6, xm), a(6, 7, xm), a(6, 8, xm), a(6, 9, xm), a(6, 10, xm)},
        {mx[6], a(7, 1, xm), a(7, 2, xm), a(7, 3, xm), a(7, 4, xm), a(7, 5,
xm), a(7, 6, xm), a(7, 7, xm), a(7, 8, xm), a(7, 9, xm), a(7, 10, xm)},
        {mx[7], a(8, 1, xm), a(8, 2, xm), a(8, 3, xm), a(8, 4, xm), a(8, 5,
xm), a(8, 6, xm), a(8, 7, xm), a(8, 8, xm), a(8, 9, xm), a(8, 10, xm)},
        {mx[8], a(9, 1, xm), a(9, 2, xm), a(9, 3, xm), a(9, 4, xm), a(9, 5,
xm), a(9, 6, xm), a(9, 7, xm), a(9, 8, xm), a(9, 9, xm), a(9, 10, xm)},
        {mx[9], a(10, 1, xm), a(10, 2, xm), a(10, 3, xm), a(10, 4, xm),
a(10, 5, xm), a(10, 6, xm), a(10, 7, xm), a(10, 8, xm), a(10, 9, xm), a(10, 10,
xm)}}};
    double[] c = {my, a[0], a[1], a[2], a[3], a[4], a[5], a[6], a[7], a[8],
a[9]};
    Matrix h = new Matrix(b0m).solve(new Matrix(c, 11));
    double[][] b = h.getArray();
    double[] ypr = new double[15];
    for (int i = 0; i < ypr.length; i++) {
        ypr[i] = b[0][0] + b[1][0] * x[i][0] + b[2][0] * x[i][1] + b[3][0] *
x[i][2] + b[4][0] * x[i][3] +
            b[5][0] * x[i][4] + b[6][0] * x[i][5] + b[7][0] * x[i][6] +
b[8][0] * x[i][7] + b[9][0] * x[i][8] + b[10][0] * x[i][9];
    }
    double Sbs = Math.sqrt((S[0] + S[1] + S[2] + S[3] + S[4] + S[5] + S[6] +
S[7] + S[8] + S[9] + S[10] + S[11] + S[12] + S[13] + S[14]) / (15*15*3));
    double t[] = {Math.abs(b[0][0]) / Sbs, Math.abs(b[1][0]) / Sbs,
Math.abs(b[2][0]) / Sbs, Math.abs(b[3][0]) / Sbs, Math.abs(b[4][0]) / Sbs,
        Math.abs(b[5][0]) / Sbs, Math.abs(b[6][0]) / Sbs, Math.abs(b[7][0])
/ Sbs, Math.abs(b[8][0]) / Sbs,
        Math.abs(b[9][0]) / Sbs, Math.abs(b[10][0]) / Sbs};
    int n = 0;
    String k = "";
    double bmat[] = {b[0][0], b[1][0], b[2][0], b[3][0], b[4][0], b[5][0],
b[6][0], b[7][0], b[8][0], b[9][0], b[10][0]};
    for (int i = 0;
        i < t.length; i++) {
        if (t[i] < 2.042) {
            k += "b" + i + " ";
            n += 1;
            bmat[i] = 0;
        }
    }

```

```

    }
    double[] ys = new double[15];
    for (int i = 0; i < ys.length; i++) {
        ys[i] = bmat[0] + bmat[1] * x[i][0] + bmat[2] * x[i][1] + bmat[3] *
x[i][2] + bmat[4] * x[i][3] +
        bmat[5] * x[i][4] + bmat[6] * x[i][5] + bmat[7] * x[i][6] +
bmat[8] * x[i][7] +
        bmat[9] * x[i][8] + bmat[10] * x[i][9];
    }
    //f4 = (15 - (11 - n));
    //f3 = (3-1)*15= 2*15=30
    double[] Fisher = {4.2, 3.3, 2.9, 2.7,};
    double Sad = (3 / (double)15-(11-n)) * (Math.pow(yavr[0] - ys[0], 2) +
Math.pow(yavr[1] - ys[1], 2) +
        Math.pow(yavr[2] - ys[2], 2) + Math.pow(yavr[3] - ys[3], 2) +
Math.pow(yavr[4] - ys[4], 2) +
        Math.pow(yavr[5] - ys[5], 2) + Math.pow(yavr[6] - ys[6], 2) +
Math.pow(yavr[7] - ys[7], 2) +
        Math.pow(yavr[8] - ys[8], 2) + Math.pow(yavr[9] - ys[9], 2) +
Math.pow(yavr[10] - ys[10], 2) +
        Math.pow(yavr[11] - ys[11], 2) + Math.pow(yavr[12] - ys[12], 2) +
Math.pow(yavr[13] - ys[13], 2) +
        Math.pow(yavr[14] - ys[14], 2));
    double Fp = Sad / Sbs;
    System.out.println("Нормована матриця:");
    DecimalFormat decimalFormat = new DecimalFormat("#.###");
    for (int i = 0; i < x.length; i++) {
        for (int j = 0; j < x[i].length; j++) {
            System.out.printf(" %7s", decimalFormat.format(x[i][j]));
        }
        System.out.println();
    }
    System.out.println("\nСередні значення:");
    for (int i = 0; i < yavr.length; i++) {
        System.out.printf("%7s; ", decimalFormat.format(yavr[i]));
    }
    System.out.println("\nНормовані коефіцієнти: ");
    for (int i = 0; i < b.length; i++) {
        System.out.printf("%7s; ", decimalFormat.format(b[i][0]));
    }
    System.out.println("\nЗначення з нормованими коефіцієнтами: ");
    for (int i = 0; i < ypr.length; i++) {
        System.out.printf("%7s; ", decimalFormat.format(ypr[i]));
    }
    System.out.println("\nЗначення отримані за критерієм Ст'юдента: ");
    for (int i = 0; i < ys.length; i++) {
        System.out.printf("%7s; ", decimalFormat.format(ys[i]));
    }
    System.out.println("\n" + k + " коефіцієнти рівняння регресії приймаємо
незначними при рівні значимості 0.05, тобто вони виключаються з рівняння.");

    if (Fp < Fisher[11 - n - 1]) {
        System.out.println("Fp=" + Fp + " Ft=" + Fisher[11 - n - 1] + " рівняння
регресії адекватно оригіналу при рівні значимості 0.05");
    }
    else System.out.println("Fp=" + Fp + " Ft=" + Fisher[11 - n - 1] + "
рівняння регресії неадекватно оригіналу при рівні значимості 0.05");
}
}

```

Результати роботи програми

Нормована матриця:

-1	-1	-1	1	1	1	-1	1	1	1
-1	-1	1	1	-1	-1	1	1	1	1
-1	1	-1	-1	1	-1	1	1	1	1
-1	1	1	-1	-1	1	-1	1	1	1
1	-1	-1	-1	-1	1	1	1	1	1
1	-1	1	-1	1	-1	-1	1	1	1
1	1	-1	1	-1	-1	-1	1	1	1
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
-1,215	0	0	0	0	0	0	1,476	0	0
1,215	0	0	0	0	0	0	1,476	0	0
0	-1,215	0	0	0	0	0	0	1,476	0
0	1,215	0	0	0	0	0	0	1,476	0
0	0	-1,215	0	0	0	0	0	0	1,476
0	0	1,215	0	0	0	0	0	0	1,476
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Середні значення:

201; 198,667; 199,667; 200,333; 199,667; 203,667; 200; 201,667; 201,667; 199,667; 198,333; 200,333; 203; 202; 198,333;

Нормовані коефіцієнти:

199,877; 0,028; 0,03; -0,03; -0,005; 0,028; 0,002; -0,003; 0,011; -0,017; 0,02;

Значення з нормованими коефіцієнтами:

199,89; 199,764; 199,952; 199,844; 199,894; 199,894; 199,948; 199,942; 199,859; 199,928; 199,815; 199,889; 199,943; 199,87; 199,877;

Значення отримані за критерієм Ст'юдента:

199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877; 199,877;

b1 b2 b3 b4 b5 b6 b7 b8 b9 b10 коефіцієнти рівняння регресії приймаємо незначними при рівні значимості 0.05, тобто вони виключаються з рівняння.

Fp=3.1937181894913467 Ft=4.2 рівняння регресії адекватно оригіналу при рівні значимості 0.05